

Pääkirjoitus

Vanhat synnit kostautuvat?

Kansantaloudellisen aikakauskirjan tuoreissa numeroissa on virinnyt mielenkiintoinen keskustelu julkisen sektorin nykyisestä rahoituskriisistä. Valtiontalouden velkaantuminen on toisaalla nähty yksityisen sektorin taloudellisen aktiviteetin romahduksen johdannaisena. Tämän näkemyksen vastapainoksi valtiota ja kuntia on syytetty rakenteellisesta menojen paisuttamisesta ja muun talouden toimintaedellytysten syrjäyttämistä. Julkinen sektori on siis joko laman uhri tai laman keskeinen syntipukki riippuen analyysin esittäjästä. Näkemykset ja luonnollisesti myös niistä johdettavat politiikkasuositukset ovat kaukana toisistaan.

Näiden erilaisten arvioiden punnitseminen vaakakupissa ei ole helppoa. Tehtävää vaikeuttaa se, että ekonomistien aikaisempi mielenkiinto julkisen sektorin menotaloutta kohtaan on ollut laimeaa. Esitetty kritiikkikään ei ole kantanut hedelmää, koska sitä on vaivannut konkreettisuuden puute. Kritiikissä ei ole tuotu riittävästi esille ja perusteltu sitä, mitkä palvelut ovat turhia tai tehottomasti tuotettuja ja mitkä tulonsiirrot ovat tasoltaan liian korkeita tai väärin kohdennettuja.

Jonkinasteiseen laiminlyöntiin viittaa myös ammattikuntamme neuvottomuus julkisen sektorin säästöjen kohdentamisongelmien edessä tilanteessa, missä julkista sektoria joka tapauksessa saneerataan rahoituskriisin keskellä. Tällä hetkellä Suomessa vallitsee pula esimerkiksi hyvinvointipalvelujen taloustieteeseen erikoistuneesta ammattitaidosta. Tämän ammattitaidon kysyntä ei hellittäne tulevana vuosinakaan, sillä muun muassa pankkituki nielee julkisia voimavaroja vielä pitkään, ja silloin kun jaettavaa on vähän, jakamisen oikeudenmukaisuus

ja tehokkuus korostuvat entisestään. Erilaisten palvelutuottajien lisääntyvä rinnakkainelo terveydenhuollossa ja sosiaalihuollossa synnyttää kilpailua myös näille sektoreille. Näin syntyvät markkinat madaltanevat ekonomistien kynnystä tarttua perinteisine menetelmineenkin kiinni näiden sektoreiden kysynnän ja tarjonnan kysymyksiin.

Kuluvan vuoden alussa astui voimaan valtionosuusuudistus, joka lisää kuntien liikkumavaraa ja päätäntävaltaa. Toiveet ovat korkealla, sillä toiminta ja talous on järkevää suunnitella käsi kädessä. Kunnat saavat nyt kuitenkin vapautensa ja vastuunsa taloudellisen kurjistumisen tilassa, ja houkutusena lienee mitoittaa palvelut pelkästään välittömän kunnallistaloudellisen edullisuuden mukaan. On syytä seurata, kuinka palveluista muille tahoille välittyvät niin hyödyt kuin kustannuksetkin otetaan huomioon kuntatason päätöksenteossa. Erityisesti koulutuksen myönteiset vaikutukset eri tahoille ja myös tulevaisuuteen tulee pystyä kunnissa sisäistämään.

Julkinen sektori ottaa nyt suuntaa. Sitä saneerataan kovallakin kädellä. Kyse ei ole tyylipuhtaaseen uusliberalistiseen valtion kritiikkiin ja yksilön oikeuksien korostamiseen nojauksesta valtion alajosta, vaan pikemminkin valtion roolin muuttumisesta yksilöiden vakuutusyhtiöstä elinkeinoelämän takuumiehen suuntaan. Talousmiesten ja -naisten työkalupakeista löytyy hyödyllisiä välineitä julkisen sektorin remonttiin, mutta toivottavasti remontoinnin lomassa on aikaa keskustella myös remonttisuunnitelmasta.

Seija Ilmakunnas